

phasen doormaakte, dit in scherpe tegenstelling tot de zoo stage, nauw merkbare evolutie van zijn moeder. Hier komt nog bij, dat het uiterst labiel evenwicht van dezen kunstenaar, alsook zijn enorme productiviteit, oorzaak zijn dat zijn arbeid wel bijster ongelijk van waarde is. En tenslotte: zoowel schilderende kroegbazen als drinkende artiesten, verblind door de stijgende prijzen van de doeken die Utrillo in honderdtallen door alle „bars” liet slingeren, bootsten niet alleen zijn stijl na, maar imiteerden ook zijn handteekening.

Francis Carco verdeelt Utrillo's oeuvre in vier perioden *): 1ste van 1903 tot 4 of 5, naar de natuur; 2de van 1905 tot 7, zgn. impressionistische periode; 3de van 1907 tot 10, zgn. witte periode; 4de 1910 tot heden-tendage (dit werd in 1921 geschreven), zgn. gekleurde periode.

Naar den geest gezien is echter een essentiëler verdeeling te maken, al zal de grenslijn minder exact getrokken kunnen worden. (De overgang, duidelijk voorspeld in enkele werken van omstreeks 1915, voltrok zich circa 1919.) Ik zie, evenals bij van Gogh, zij 't dan op andere wijze, een langzame maar duidelijke groei van de smart naar 't geluk.

In een zijner critieken in het Utrechtsch Dagblad †) verdeelde A. M. Hammacher indertijd de hedendaagsche kunstenaars in Bedroefden en Verbaasden. Hij schreef toen (ik citeer uit het hoofd): „De Bedroefden zullen niet gauw tot Verbaasden worden. En ten slotte: van de Verbaasden moet het leven het hebben. Uit altijd nieuwe verwondering bloeit het komende op. De verwondering opent nieuwe wegen, zij vormt schakels. Zoodra de bedroefde zich gaat verbazen is hij genezen.” (Men zou hieraan kunnen toevoegen: dezulken, hoe klein ook in aantal, behooren tot de felst-verbaasden. Want de pas-genezene is niet gezonder dan de gezonde — maar hij is zich zijn gezondheid vollediger bewust! Weinige geloovigen zijn heviger in hun geloof dan juist de bekeerden.)

Zulk een bedroefde, die tot verbaasde werd, is Utrillo. De diepere evolutie in zijn werk laat zich niet nauwkeuriger omschrijven.

Men heeft Utrillo „de schilder der straten” genoemd. Terecht. Want wie heeft als hij de alledaagsche sleur of 't jagend gewriemel van de moderne straat verbeeld? Deze straat van Utrillo! — wie heeft zóó indringend haar diepste wezen begrepen, zóó wreed haar rauwe tragedies onthuld, zóó innig haar lyrische melancholieën bezongen, zóó smartelijk haar zoetste geheimen geproefd? De adem van het groote stadsleven zeeft over deze vochtige witgekalkte muren, de essentie eener cultuur wordt saamgeperst en uitgedrukt in het droogzakelijke ijzerwerk van een protserig balconnetje, een lantaarn op den hoek spreekt boekdeelen van mieserige

*) „Les peintres français nouveaux: Maurice Utrillo.” De in dit hoofdstuk vermelde biografische details zijn aan dit werkje ontleend.

†) Over den schilder Bayens.